

Hiromi Kawakami: Sensein salkku

[PM/28 ADMIN](#)

LIISAMARI SEPPÄLÄ 11.2.2019

Japanilaisen Hiromi Kawakamin romaani *Sensein salkku* on hidastempoinen ja hienostunut kuvaus eri-ikäisten ihmisten verkkaisesti kehittyvästä suhteesta. Siinä nuori nainen (Tsukiko Ōmachi) ja eläkkeellä oleva mies (Harutsuna Matsumoto) löytävät vähitellen myös sanattoman yhteisymmärryksen ja ryhtyvät lopulta seurustelemaan suuresta ikäerostaan huolimatta.

Tsukiko kutsuu miestä Senseiksi, koska tämä on hänen entinen äidinkielen opettajansa (japanin kielessä Sensei tarkoittaa opettajaa tai muuta auktoriteettia). Yhteisestä ajasta lukiossa on kulunut yli kaksikymmentä vuotta, kun he tapaavat sattumalta baarissa. Tsukiko ei muista opettajansa nimeä, sillä hän ei ollut kiinnostunut japanista koulussa. Tsukiko ei siis suinkaan ollut luokkansa parhaita oppilaita, pikemminkin päinvastoin.

Aseman lähellä oleva baari on romaanin keskeinen tapahtumapaikka. Baarissa heillä on tapana juoda ensin janoon yksi olut ja tilata sen jälkeen sakea kannussa. Istuessaan baaritiskillä he napostelevat samalla kulloiseenkin vuodenaikaan kuuluvia paikallisia herkkuja. Tsukiko ja Sensei tilaavat melkein poikkeuksetta samoja ruokia.

Vaikka tapahtumat sijoittuvat usein baariin, niin se ei toki ole ainut romaanin näyttämö: pidän erityisesti sienirekkestä Tochigin seudulle, jonka aikana etsitään ensin sieniä ja sitten lähde. Sienikeitto valmistetaan ja syödään metsässä. Myös viikonloppumatka saarelle on mielenkiintoisesti kuvattu.

Tsukiko ja Sensei tapaavat usein kuin sattumalta. Sensei uskookin, että heillä on karmallinen yhteys toisiinsa. He ovat siis buddhalaisen ajattelun mukaan kohdanneet jo edellisessä elämässä.

Romaani on läpikotaisin hienostunut. On outoa ajatella, että he juovat humaltuakseen niin usein ja silti toimivat aina toisensa huomioon ottaen. Baarissa törmätään kerran öykkäriin, mutta Sensei onnistuu kääntämään tilanteen vähäeleisesti edukseen.

On luonnollista, että romaanissa kuvataan myös kirsikankukkien juhla *Hanami*. Toinen selkeä viittaus japanilaiseen kulttuuriin on kylpeminen kuumissa lähteissä. Koska Sensei on entinen japanin kielen opettaja, on ymmärrettävää, että romaanissa sisältää useita viittauksia Japanin kirjallisuuteen. Tsukiko ja Sensei myös kirjoittavat haikuja yhdessä.

Tsukiko ja Sensei tulevat ikäerostaan huolimatta hyvin toimeen keskenään, vaikka molemmat ovat itsepäisiä. Romaanissa kuvataan myös yksi heidän riitansa, joka alkaa baseball-ottelusta. Tsukiko loukkaantuu Senseille, joka ei omaa suosikkijoukkuettaan kannattaessaan ota huomioon Tsukikon tunteita. Moinen lapsellinen itsekkyyks ei ole ominaista Senseille.

Olin yksin. Ajoin yksin bussilla, menin yksin kaupungille, tein yksin ostoksia, ryyppäsin yksin. Eikä Sensein kanssa oleminen tuntunut erilaiselta kuin asioiden tekeminen omin päin. Yhdessäolo tuntui kuitenkin oikeammalta kuin ajan viettäminen yksinään. Oikeampi on ehkä kummasti sanottu. Vähän samoin kuin kirjoja ostaessa tuntui paremmalta jättää niihin paperikannet kuin ottaa ne pois. Sensei saattaisi kyllä suuttua, jos tietäisi minun vertaavan häntä kansipapereihin.

Oli huono ratkaisu teeskennellä kapakassa tavatessamme, ettemme tuntisikaan toisiamme, samoin kuin ei ole hyvä pitää kirjaa ja kansia toisistaan erillään. Mutta olisi ollut ärsyttävää korjata huono ratkaisu hyväksi. Senseikin taisi pitää korjausliikettä liian rasittavana. Niinpä teeskentelymme uhkasi jatkua loputtomiin. (42-43)

Joku tuntematon on sanonut: ”Viisaampi antaa periksi.” Tällä kertaa kahdesta riitapukarista viisaampi on Tsukiko, joka päättää ostaa Senseille sovittelulahjaksi raastimen. Lahja on erikoinen. Keittiötarvikkeen

saatuaan Sensei kuitenkin ehdottaa, että he tekevät yhdessä jamssikeittoa, hän lupaa raastaa jamssin juuret. Mitättömästi suureksi paisunut riita sovitaan ruoan avulla. Ruoka onkin mukana lähes jokaisessa luvussa.

Riita ja anteeksianto lahjan avulla osoittavat, miten päähenkilöt voivat olla toisilleen läheisiä vähin sanoin. Ei ole siis tarpeen olla avoimia, sanat voivat olla tiellä. Teot ilmaisevat ajatuksia hyvin ja ovat siis sanoja merkityksellisempiä. Keskustelua tarvitaan vain nimeksi.

Vaikka ensimmäisen askeleen kohti yhteiseloä ottaa Tsukiko, niin Sensei määrää etenemisen tahdin.

Olin lakannut piittaamasta Sensein mielipiteistä. En takertuisi häneen, mutta en myöskään pyrkisi eroon hänestä. Hän saisi olla herrasmiesmäinen, ja minä naisellinen. Olkoon tämä kevyt suhde, olin päättänyt. Kevyesti, kauan, mitään toivomatta. Vaikka kuinka yrittäisin, Sensei ei antaisi minun lähestyä. Välillämme tuntui vallitsevan ilmasta tehty muuri. Välillä se saattoi tuntua pehmeältä ja epämääräiseltä, mutta jos painostin Senseitä, ilnamuuri vahvistui jälleen.

Oli aurinkoista. Kottarainen nökötti sähkölinjan päällä. Olin luullut niiden kokoontuvan iltaisin, mutta näillä tienoin niitä istuskeli koko joukko rivissä ilmajohdoilla keskellä päivää. Kottaraiset keskustelivat jostakin lintujen kielellä.

”Kylläpä ne mekastavat”, joku tokaisi. Se oli Sensei.

Hänellä oli tummanruskea takki ja kuvioton beige puuvillapaita. Vaaleanruskeat housut. Sensei oli aina varsin tyylikäs. Hän ei ikinä pitäisi mitään mautonta nyörisolmuketta.

”Niillä näyttää olevan hauskaa”, sanoin ja Sensei katsoi tovin kottaraisparvea. Sitten hän katsahti minuun ja hymyili. (219-220)

Tsukiko on siis rohkeampi ja ilmaisee tunteensa ensimmäisenä. Silti hän pystyy olemaan toivomatta saati vaatimatta Senseiltä mitään vastavuoroisesti. Käyttäytymismalli ei tule helposti, vaan hän joutuu harjoittelemaan sitä määrätietoisesti.

Aivan kuin Tsukiko ei ensin ymmärtäisi, miksi heidän pitää matkustaa Sensein vaimon haudalle. Seurustelu ei kuitenkaan voi alkaa, ennen kuin sopu menneisyyden kanssa on tehty. Vaivalloinen matka saarelle ensin junalla ja sitten laivalla ja lopulta kiipeäminen vuorelle epäkäytännöllisissä sandaaleissa on välttämätön, koska vaimo on ”mittaamattoman paljon läsnä” Sensein elämässä (79). Olen aiemminkin japanilaisessa

kirjallisuudessa lukenut käynneistä edellisen puolison haudalla. Aivan kuin haettaisiin menneeltä lupa uuteen askeleeseen elämässä.

Luonto ympärillä on koko ajan mukana kuvauksessa, myös kaupungissa. Sensei ostaa torilta kaksi elävää kananpoikaa. Minua viehättää ylipäättään se tapa, jolla romaanissa kuvataan lintuja.

Sinä yönä jäin Sensein kotiin ja nukuin hänen vieressään. Kun aamun koittaessa avasimme liuku-oven, laakeripuun lehdet kiiltelivät aamuauringossa. Bulbuli oli tullut nokkimaan sen hedelmiä. Sen ääntely kaikui Sensein pihalla. Sensei tuli vierelleni katselemaan lintua. Olet niin hyvä tyttö, Sensei sanoi. Sensei, rakastan sinua, minä vastasin. Gyoo gyoo, lintu kirkui. (241-242)

Senseillä on kolme mustaa salkkua. Yksi niistä on aina mukana ja sisältää tilanteeseen sopivia varusteita. Sensei ei lähde edes sienimetsään ilman salkkuaan. Salkku on myös tarpeeksi iso, jotta siihen mahtuu viikonloppuretken vaihtovaatteet. Salkku onkin mukana tarinassa alusta loppuun saakka. Ajattelen, että salkku on osa Sensein arvokkuutta huolellisen pukeutumisen lisäksi. Sensei voi olla vanha, mutta häntä ei voi sivuuttaa noin vain.

Romaanin tapahtumat vertautuvat avaruuteen ja ikuisuuteen. Kotimatalla tähtiä laskevan Tsukikon nimeen sisältyy kuuta tarkoittava kirjoitusmerkki. Äärettömyys on läsnä pienessä ja suuressa. Äärettömyys ja ikuisuus mahtuvat myös tyhjään salkkuun, jonka Tsukiko lopulta perii.

Hiromi Kawakami on saanut romaanillaan *Sensein salkku* Tanizaki-palkinnon vuonna 2001 ja se on käännetty jo neljälletoista kielelle.

Hiromi Kawakami: *Sensein salkku* (Sensei no kaban 2001). Suom. Raisa Porrasmäe. Kustantamo S&S 2017. 243 sivua